

30.1.2023

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

HE 133/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Digi- ja väestötietoviraston lausunto hallintovaliokunnalle

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa hallintovaliokunnalle asiassa. Digitaalisen henkilöllisyyden kehittäminen on ehdoton edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus toimia digitaalisessa yhteiskunnassa. Lakiehdotus on kokonaisuutena DVV:n näkökulmasta kannatettava ja tarpeellinen. DVV on osallistunut aktiivisesti ehdotuksen valmisteluun. Tässä lausunnossa DVV toistaa valmistelussa esiin nousseet, oleelliset kehittämiskohteet.

Julkisten palveluiden tulee olla yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla

Julkisen hallinnon asiointiin painottuessa tulevaisuudessa entistä enemmän sähköiseen kanavaan, on huolehdittava kansalaisten yhdenvertaisista asiointimahdollisuuksista. Käyntiasiointi onnistuu pääsääntöisesti ilman maksullista tunnistusasiakirjaa, koska henkilöllisyys todennetaan tarvittaessa muilla tavoin. Asiointiin julkisissa palveluissa on oltava kansalaisille maksutonta myös sähköisessä kanavassa. Ehdotuksen mukaan digitaalista henkilöllisyystodistuksesta maksettaisiin osana passista ja henkilökortista perittäviä maksuja ja luonnollisen henkilön tunnistusväline olisi maksullinen. DVV toteaa, että valtion tuottaman ratkaisun tulisi mahdollistaa maksuton tunnistautuminen. Sähköisten palveluiden käyttö ei saa edellyttää passia tai henkilökorttia, ellei palvelun luonne sitä erityisesti edellytä.

Ehdotuksen mukaan osa ratkaisun kustannuksista katettaisiin budjettivaroilla. DVV toteaa, että tämä on ehdottoman tärkeää, jotta asiakasmaksut muodostuvat kohtuullisiksi.

DVV toteaa myös, että ehdotuksen lähtökohtana oleva vapaaehtoisuus ratkaisun käyttöönottoon sekä kansalaisten, että organisaatioiden osalta on hyvä lähtökohta. Kääntöpuolena kuitenkin on se, että hyödyntäminen ei välttämättä lähde nopeasti liikkeelle. Tästä valtiolle syntyy kaksinkertaisia kustannuksia, kun esimerkiksi sähköisestä tunnistautumisesta julkisiin palveluihin on edelleen maksettava yksityiselle sektorille.

Ulkomaalaisen asiointiväline mahdollistaa palveluiden digitalisoinnin

Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline mahdollistaa henkilötunnuksen uudistamisen kanssa maahanmuuttoon liittyvän asiointiin digitalisoinnin ja sujuvoittamisen. DVV huomauttaa tämän edellyttävän, että maahanmuuttoon liittyvät toimijat julkisella ja yksityisellä sektorilla uudistavat toimintamallejaan. Ehdotettu lainsäädäntö luo tälle hyvän pohjan määrittämällä asiointivälineen varmuustasot suhteessa vahvaan sähköiseen tunnistamiseen.

Ehdotuksen mukaan ulkomaalaisen asiointivälineestä ei voisi ketjuttaa muita vahvoja tunnistusvälineitä, vaikka se täyttäisi vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimukset. Tunnistusvälineiden myöntäjät eivät siis voisi luottaa valtion tekemään ensitunnistamiseen, vaikka luottavat esimerkiksi pankkeihin vastaavassa tilanteessa. DVV ehdottaa, että tämä mahdollistettaisiin lainsäädännössä, jotta asiakkaaksi ottaminen esimerkiksi pankissa voidaan digitalisoida. Lisäksi DVV toteaa, että välineen suppea tietosisältö voi aiheuttaa rajoitteita sen hyödyntämisessä.

30.1.2023

Ensimmäisessä vaiheessa lainsäädäntö ei mahdollista ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen myöntämistä kaikille maahanmuuttajille. Esimerkiksi tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saanut voidaan tunnistaa viranomaisten toimesta ja rekisteröidä väestötietojärjestelmään, vaikka henkilöllä ei olisi passia. Henkilö ei kuitenkaan voisi saada ulkomaalaisen asiointivälinettä johtuen puuttuvasta passista. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa henkilöille ei voida tarjota digitaalisia palveluita. DVV esittää, että jatkossa tulisi selvittää, miten kaikki kenellä on oleskelulupa Suomessa, voisivat saada asiointivälineen käyttöönsä.

Hallintopäätöksen antaminen pitäisi poissulkea välineen peruuttamisessa ja myöntämisessä

DVV esittää, että lainsäädännössä pitäisi poissulkea hallintopäätöksen antaminen digitaalisen henkilöllisyystodistuksen, ulkomaalaisen asiointivälineen ja luonnollisen henkilön tunnistusvälineen peruuttamisessa sekä luonnollisen henkilön tunnistusvälineen myöntämisessä. Edellä mainitut toimenpiteet on mahdollista tehdä pääosin automaattiossa. Automaattista päätöksentekoa koskevan lainsäädäntöehdotuksen (HE 145/2022) perusteella automaattisesta ratkaisusta tulee kertoa hallintopäätöksessä, ellei ole erityistä syytä siltä, ettei hallintopäätöstä anneta.

Luonnollisen henkilön tunnistusvälineen käyttöä ei tulisi rajata julkisiin palveluihin

Ensimmäisessä vaiheessa lainsäädäntö mahdollistaisi luonnollisen henkilön tunnistusvälineen käytön vain julkisen sektorin palveluissa. Pankit joutuisivat siis jatkossakin tuottamaan vastaavan tunnistusratkaisun asiakkailleen. Päällekkäisistä toteutuksista aiheutuu lisäkustannuksia yhteiskunnalle ja haasteita käyttäjäkokemukseen. DVV korostaa, että jatkossa tulisi selvittää, miten käyttö voitaisiin mahdollistaa myös yksityisissä palveluissa.

Lainsäädännön valmistelu ja ratkaisun kehittäminen yhtäaikaaisesti on kannatettavaa

DVV:n näkemyksen mukaan ratkaisun kehittäminen samanaikaisesti lainsäädännön kanssa varmistaa sen, että lainsäädäntö huomioi teknologian mahdollisuudet. Ehdotuksessa on myös huomioitu kattavasti tietoturva ja tietosuoja.

DVV toteaa, että lainsäädännön tasolle on kuitenkin tuotu hyvin yksityiskohtaisia määräytyksiä, jotka vaikuttaisivat kuuluvan enemmän viranomaisen operatiivisen toiminnan järjestämiseen ja siihen liittyvän päätösvaltaan. Ne voivat myös hidastaa tulevaisuudessa uusien mahdollisuuksien hyödyntämistä.

Yhteentoimivuus eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehittämisen kanssa

DVV toteaa, että lainsäädäntöä on EU:n digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyvän sääntelyn edetessä kehitettävä edelleen siten, että se mahdollistaa myös muiden vahvistettujen todisteiden esittämisen. Viimeistään tässä vaiheessa tulisi purkaa riippuvuus passin ja henkilökortin voimassaoloon sekä tietoihin. Esimerkiksi tieto sairausvakuutustodistuksesta, tutkintotodistukset ja ajoluvat täytyy olla mahdollista esittää ilman voimassa olevaa passia tai henkilökorttia. Lisäksi tulee mahdollistaa valtion takaamaan digitaaliseen henkilöllisyyteen perustuvien yksityisten toimijoiden tuottamien lompakkoratkaisujen toteuttaminen.

Digi- ja väestötietovirasto

Rehn Pekka
Ylijohtaja

Riitta Partala
Johtaja

